Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVI | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 8, 1879. | CHICAGO 23, ILL., PONEDELJEK, 20. NOV., (NOV. 20), 1944 | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 227

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Zavezniške armade invadirale Saarsko kotlino in Porurje!

Prva ameriška armada prekoračila nemško mejo na severovzhodni strani Metza po okupaciji trdnjavskih točk. Britske čete konsolidirale pozicije ob reki Meuse v Holandiji.—Rusi prodirajo na 60 milj dolgi ogrski fronti. Proga železnice Miskolc-Budimpešta pod kontrolo sovjetskih sil.—General McArthur naznanil zdrobitev ostankov japonskega regimenta

Pariz, 20. nov.—Zavezniške armade so si utrle pot v nemško Saarsko kotlino in Porurje. Tretja ameriška armada je prekoračila nemško mejo na severovzhodni strani Metza po zavzetju St. Juliena, Kellermana in Lorraine, zunanjih utrdb.

Odpor nemške sile na 400 milj dolgi fronti od Holandije do švicarske meje se ruši pod udarci zavezniških armad, ki se vale proti reki Reni.

Ameriške čete so okupirale Geilenkirchen, industrijsko središče, ki je imelo v normalnih časih 20,000 prebivalcev. To je v razvalinah in plamenih. V zadnjih dneh je bil Geilenkirchen tarča topniškega bombardiranja in napadov iz zraka. Mesto so zavzele z naskokom ameriške in britske čete.

Ameriški in britski letalci so izvršili napade na mesta in industrijska središča v južni Nemčiji od Frankfurta do Monakova. Vrgli so več sto ton bomb, ki so porušile mnogo vojaških objektov in zanetile požare. V spopadih v zraku so sestrelili čez 80 nemških bojnih letal.

Pariz, 18. nov. — Štiri ameriške armade rušijo nemške trdnjavske črte in drobe odpor sovražnika. Prva armada, katere poveljnik je general Hodges, je zasedla Gresenich in dve drugi trdnjavi v prodiranju proti Durenu skozi vrzeli Siegfriedove linije. Ljute bitke divjajo v Stolbergu na zapadni strani Gresenicha. Dve tretjini Stolberga sta pod kontrolo te armade.

Tretja ameriška armada pod poveljstvom generala Pattona je zasedla Koenigsmacher in Remeling v bližini meje Saarske industrijske kotline. Druge kolone te armade naskakujejo Manderen in Rustroff. Naskoki so sledili okupaciji Budiberga in Reinanga, trdnjav v bližini Thionvilla.

Pri Metzu, nemški trdnjavi v Franciji, se ljute bitke nadaljujejo. Oddelki tretje armade so zasedli pozicije na severni, južni in zapadni strani mesta.

Deveta ameriška armada je odbila napade nemških oklopnih kolon na svoje pozicije na severovzhodni strani Aachena in vrgla sovražnika nazaj z velikimi izgubami.

Sedma ameriška armada na jugu prodira proti Belfortu, kjer se odpira pot v južno Nemčijo. Prve čete so dospele do Hericourta, pet milj južnozapadno od Belforta, in zasedle več naselbin.

Čete druge britske armade so konsolidirale pozicije na ozemlju na zapadni strani reke Meuse v vzhodni Holandiji. Topniški baterije bruhajo izstrelke na nemške postojanke pri Roermondu.

Rim, 18. nov. — Oddelki osme britske armade so v prodiranju proti Bologni, industrijskemu in komunikacijskemu središču v severni Italiji, zasedli Modigliano, cestno križišče, devet milj južno od Bologne.

Poveljstvo poroča, da deževni nalivi ovirajo operacije drugih zavezniških sil na italijanski fronti. Čete pete ameriške armade drže višine na južni strani Bologne.

London, 18. nov. — Uradni komunikej, objavljen v Moskvi danes zjutraj, pravi, da ruske kolone prodirajo naprej na 65 milj dolgi ogrski fronti. Okupirale so Fuzesabony, železniško križišče, 60 milj severovzhodno od Budimpešte. Proga železnice Miskolc-Budimpešta je pod kontrolo ruskih sil.

Sovjetske pehotne in oklopne kolone se vale naprej v smeri Avstrije in Čehoslovakije. Prekoračile so hribe v bližini čehoslovaške meje in zasedle čez 50 naselbin.

Položaj pri Budimpešti se ni spremenil. Rusi drže zasedene pozicije na južni strani glavnega ogrskega mesta.

Berlin poroča o ruskih operacijah v severni Jugoslaviji. Rusi so izvršili več napadov na nemške pozicije pri Batini na zapadni strani reke Donave. Batina leži 107 milj južno od Budimpešte.

Glavni stan maršala Tita, poveljnika jugoslovanske osvobodilne armade, poroča, da so partizani začeli prodirati po okupaciji Skoplja, križišča železnice Belgrad-Atene, proti Gnjilani in Kacaniku.

Leyte, Filipini, 18. nov. — Oddelki ameriške pehotne divizije so zajeli in zdrobili ostanke japonskega regimenta v bitki ob cesti, ki vodi v Ormoc, zadnjo japonsko trdnjavo na tem otoku. Glavni stan generala Douglasa MacArthuruja poroča, da tri ameriške kolone prodirajo proti Ormocu.

Sedma ameriška divizija je porazila Japonce v bitki pri Tabgasu, enajst milj južno od Ormoca. Japonci so izgubili najmanj tisoč vojakov v tej bitki.

Washington, D. C., 18. nov. — Mornarični department je razkril detajle pomorskih bitk pri Filipinih, ki so se vršile pred invazijo otoka Leyta po ameriških četah. V tej so enote ameriške mornarice in letalske sile porazile tri japonska brodovja.

Japonci so izgubili 60 bojnih ladij in transportov, ameriške izgube pa so znašale šest ladij. Ameriška bojna mornarica zdaj kontrolira vodovje pri Filipinskih otokih.

Sabotaža se širi v Nemčiji

Zasužnjeni delavci se puntajo

London, 18. nov. — Sabotaža in nemiri se širijo med milijoni zasužnjenih tujih delavcev v Nemčiji, govore poročila iz Berna, Švica, in Stockholma, Švedska. V več nemških mestih so izbruhnili izgredi, v katerih je bilo mnogo oseb ubitih in ranjenih.

Govorice, da je Hitler bolan, blazen ali mrtev so alarmirale plasti nemškega ljudstva. Val defetizma je zajel skoro vso Nemčijo. Zunanji delavci tvorijo eno desetino prebivalstva Nemčije. Poročila trdijo, da je bil poziv generala Eisenhowerja, poveljnika zavezniških armad v Evropi, na te delavce, naj zapuste nemške tovarne in se skrijejo, učinkovit.

Nacijska tajna policija je poslala več tisoč nemških civilistov in tujih delavcev, ki so se udeležili izgredov, v koncentracijska taborišča. Poročilo iz Curiha, Švica, pravi, da se v teh nahaja čez 70,000 ljudi. Veliko število jetnikov je izvršilo samomor.

Ameriška misija dospela v Čungking

Reorganiziranje kitajskega industrijskega sistema

Čungking, Kitajska, 18. nov. — Ameriška misija, katero tvorijo industrijski veščaki, je dospela v to mesto, kjer bo imela važne razgovore s kitajskimi voditelji o reorganiziranju industrijskega sistema. Načelnik misije je Donald M. Nelson, bivši načelnik ameriškega odbora za vojno produkcijo.

Nelson je po prihodu dejal, da je njegova misija najboljša izmed vseh, kar jih je obiskalo Kitajsko. Med člani misije so jeklarski veščaki. Nelson je rekel, da bosta dva člana misije — Herbert W. Graham in E. A. Jacobsen — ostala na Kitajskem potem, ko se bodo on in drugi vrnili v Ameriko. Graham in Jacobsen bosta skušala poživeti produkcijo orožja, streliva in drugega vojnega materiala.

Člane misije so pozdravili visoki kitajski uradniki, med temi Wong Weng-hao, načelnik nedavno ustanovljenega odbora za vojno produkcijo. Slednji bo skušal s pomočjo ameriških veščakov reorganizirati kitajski industrijski sistem. Sodi se, da kitajska jeklarska industrija operira le deset odstotkov kapacitete.

Industrijski problem je največji na Kitajskem. Rešitev tega zavisi od kitajskih voditeljev. Drugi problem je konflikt med Kajšekovo vlado in komunistično administracijo v severni Kitajski. Ameriška misija bo priporočalo spravo med Kajšekom in komunisti v interesu skupne akcije proti japonskim silam na Kitajskem.

Nemci love holandske državljane

Čez 50,000 aretiranih v zadnjih dneh

London, 18. nov. — Holandska ubežna vlada je dobila poročila iz zanesljivih virov, da so nemške avtoritete povečale lov na holandske državljane. Čez 50,000 je bilo aretiranih v zadnjih dneh.

Nemci nameravajo z masnimi aretacijami zdrobiti podtalno gibanje v Holandiji. Aretacije narekuje strah pred vrženjem članov tega gibanja v boj proti nemškim silam.

Okrog 10,000 moških v starosti 17 do 50 let je bilo aretiranih samo v Rotterdamu. Nemci so jih naložili na parnike, ki so odrinili po reki Reni proti Nemčiji.

Holandska vlada je bila informirana o lovu na holandske državljane v Haagu, Leydenu in drugih mestih. Nemci so prej mobilizirali Holandce za gradnjo obrambnih projektov. Radio Berlin je naznanil, da so nemške vojaške avtoritete storile korake za preprečenje formiranja holandskih oboroženih sil v ozadju fronte.

Venezuela zatrla vojaško revolto

Caracas, Venezuela, 18. nov. — Vlada je naznanila zatrtje vojaške revolte, ki je izbruhnila zadnji pondeljek. Več častnikov je bilo aretiranih. Naznanilo dostavlja, da so vladi lojalne čete vzpostavile red in mir.

UTRDITEV ZVEZE MED AMERIKO IN RUSIJO

Rooseveltova poslanica prečitana na shodu v New Yorku

MOSKVA HVALI OBNOVO ODNOŠAJEV

New York, 18. nov. — Apeli za večjo enotnost med zavezniki in poglobitev zveze med Ameriko in sovjetsko Rusijo so se slišali na shodu v Madison Square Gardnu. Shod, katerega se je udeležilo 19,000 ljudi, je sklical svet, ki propagira prijateljstvo med Ameriko in Rusijo.

Govorniki so naglašali, da je enotnost med zavezniki potrebna v naporih, katerih cilj je zgraditev podlage trajnemu miru po zaključenju sedanje vojne. Joseph E. Davies, bivši ameriški poslanik v Moskvi, je prečital Rooseveltovo poslanico.

"Največja naloga zaveznikov je nadaljevanje začetega dela v prid trajnemu miru," je rekel Roosevelt v poslanici. "Konferenca reprezentantov velesil v Dumbarton Oaksu je bila prvi korak v tej smeri. Temu koraku bodo sledili drugi."

Davies je v svojem govoru udrihal po onih, ki se bahajo, da predstavljajo javno mnenje in skušajo ustvariti razkol med zavezniki ter uničiti dobro voljo. "Ti elementi hočejo podžgati sovraštvo med zavezniki z napovedi, da je vojna med njimi neizbežna," je dejal. "Sovjetsko unijo blatijo in napadajo z namenom, da porušijo slogo. Naša dolžnost je proglašanje altruističnih ciljev ruskega, ameriškega, britskega in vseh drugih svobodoljubnih ljudstev."

Na shodu je bila prečitana poslanica generala Eisenhowerja, poveljnika zavezniških armad v Evropi. "Vidimo dan, ko se bomo sestali z ruskimi tovariši v orožju v osrčju trdnjave sovražnika," pravi poslanica. "Takrat jih bomo pozdravili in jim izkazali čast v znak priznanja za sijajne uspehe, katere so dosegli v bitkah proti sovražniku."

Državni podtajnik Edward R. Stettinius je dejal, da je bila podlaga trajnemu miru po končanju sedanje vojne zgrajena na konferenci v Dumbarton Oaksu.

Andrej Gromjko, ruski poslanik v Washingtonu, je svaril pred zlobno propagando, ki skuša zanetiti razkol med zavezniki. "Male državice se ne morejo počutiti varne, če je pomanjkanje sporazuma med velesilami," je dejal. "Končni cilj zavezniških armad je vkorakanje v Berlin, središče nacijske Nemčije in legla nacijske kuge."

Moskva, 18. nov. — Pravda, glasilo komunistične stranke, in Izvestja, glasilo vlade, so pozdravile enajstletnico obnove diplomatičnih odnošajev med Rusijo in Ameriko, zaeno pa so naglasile hvaležnost Ameriki za pomoč, katero Rusija dobiva na podlagi posojilno-najemninskega zakona. Obe glasili sta izjavili, da je ponovna izvolitev Roosevelta za predsednika Združenih držav dokaz, da ameriško ljudstvo je za poglobitev prijateljskih odnošajev s Sovjetsko unijo.

Delavska reprezentacija na konferencah

Washington, D. C., 18. nov. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je naglasil potrebo delavske reprezentacije na mirovni konfrenci, ki se bo vršila po zaključenju vojne. Dejal je, da morajo delavci imeti besedo v gibanju, čigar cilj je preprečenje vojn v bodočnosti in zaščita miru.

Povojni program unij CIO

Predložen bo konvenciji v odobritev

Chicago, 18. nov. — Philip Murray, predsednik Kongresa industrijskih organizacij, in člani eksekutivnega odbora so sestavili program glede povojne uposlenosti, preprečitve brezposelnosti in zagotovitve zaslužka 60,000,000 delavcem, ki bo predložen v odobritev konvenciji unij CIO, katera se prične v pondeljek v hotelu Stevensu. Program določa:

Ustanovitev modernega transportnega sistema, masno produkcijo letal in gradnjo letališč.

Rehabilitacijo železnic in železniške opreme.

Gradnjo delavskih stanovanj z modernimi napravami.

Razvoj naravnih virov in izboljšanje cestnega sistema.

Raztegnitev zunanje trgovine, izboljšanje vzgojnega sistema in socialne zaščite.

Murray je naznanil, da bodo na konvenciji govorili žena predsednika Roosevelta, general Brehon B. Somerwell, podpredsednik Henry A. Wallace in notranji tajnik Harold L. Ickes. Delegatje bodo razpravljali o stabilizaciji mezd, sodelovanju z delavskimi organizacijami v državah v okviru Združenih narodov in o bodočnosti odbora za politično akcijo, ki je igral važno vlogo v volilni kampanji ter pomagal k ponovni izvolitvi Roosevelta za predsednika Združenih držav.

Nova ameriška klofuta Argentini

Apel za sklicanje konference zavrnjen

Washington, D. C., 18. nov. — Ameriška vlada je informirala latinske republike, da je zavrnila apel Argentine glede sklicanja konference zunanjih ministrov, na katerih naj bi se vršile razprave o problemih držav zapadne hemisfere.

Amerika je s tem dala novo klofuto Argentini, ker slednja noče pretrgati odnošajev z Nemčijo in Japonsko in se pridružiti ostalim republikam. Argentina je edina ameriška država, ki še vzdržuje odnošaje z Nemčijo in Japonsko.

Člani diplomatičnih zborov latinskih republik v Washingtonu so podprli stališče ameriške vlade. To pomeni, da se konferenca zunanjih ministrov ne bo vršila ne v tem in ne v prihodnjem letu.

Buenos Aires, Argentina, 18. nov. — Podpredsednik Peron je naznanil uveljavljenje novega zakona, ki določa vojaško službo za vse sposobne moške. Peron je izjavil, da je zakon povezan s pripravami za obrambo dežele.

Mihajlovič se izmuznil iz pasti

Pobegnil je pred partizani

London, 18. nov. — General Draža Mihajlovič, bivši vojni minister v jugoslovanski ubežni vladi, je pobegnil v spodnji obleki in se izognil ujetju, ko so partizanske enote udrle v Valejo.

To je razkril dr. Stojan Gabrilovič, podminister za zunanje zadeve v jugoslovanski vladi.

"Mihajlovič je bil tako presenečen, ko so partizani vkorakali v Valejo, da ni utegnil obleči hlač," je rekel Gabrilovič. "Skočil je skozi okno v spodnji obleki in pobegnil. Partizani so dobili v njegovi sobi vse papirje in osebno imetje, kakor tudi hlače, ki so ležale na stolu."

Domače vesti

Ranjen v Italiji

Wick Haven, Pa. — Družina Anton Radisek je dobila poročilo od vojnega departmenta, da je bil 2. okt. ranjen na italijanski fronti njen sin Sgt. Walter Radisek, za kar je prejel odlikovanje modrega srca. On je član SNPJ. K vojakom je šel maja 1942, preko morja pa decembra 1943. Služil je pri težkem topništvu.

Iz Clevelanda

Cleveland. — Patricia Stermole je bila obveščena, da je bil njen mož Cpl. Elmer J. Stermole, star 22 let, 26. okt. lahko ranjen v Luksemburgu. On je sin družine John C. Stermole. Pri vojakih je od oktobra 1942 in preko morja od preteklega avgusta. Njegov brat Robert se nahaja na Pacifiku. — V Belgiji je bil septembra ranjen Frank Vičič, star 20 let in sin Frances U. Stefe, ki je prejela to vest. Pri vojakih je od marca 1943 in preko morja od maja. — V bolnišnico East End je bila odpeljana Sophie J. Ivanšek, ki se je podvrgla operaciji. — Na univerzi Notre Dame je graduiral Herbert J. Legan, star 20 let, ki je dobil čin kadetnega poročnika (ensign).

Finska dobila novo vlado

Paasikivi imenovan za predsednika

Stockholm, Švedska, 18. nov. — Finska je dobila novo vlado in s tem je bila kriza, ki je nastala zadnji teden, rešena. J. K. Paasikivi, zagovornik prijateljstva med Finsko in Rusijo, je postal predsednik nove vlade.

V vlado, ki šteje 18 članov, je prišlo deset novih ministrov. Med temi je komunist Y. Leino. On je dobil pozicijo prometnega ministra. C. J. Enckell je ostal v vladi kot zunanji minister.

Paasikivi, ki je vodil pogajanja, katera so rezultirala v odcepitvi Finske od Nemčije in sklenitvi premirja z Rusijo, je nasledil Erhuja Castrena, ki je postal predsednik vlade po podpisu premirja. Paasikivi je bil finski premier l. 1918, pozneje pa je bil poslanik v Moskvi.

Churchill posvaril židovske teroriste

London, 18. nov. — Premier Churchill je naslovil ostro svarilo židovskim teroristom v Palestini. To uključuje tudi deklaracijo, da židje ne bodo dosegli svojih ciljev s terorističnimi metodami. Svarilo je posledica umora lorda Moyneja, britskega poslanika na Srednjem vzhodu. Poslanika sta napadla in umorila dva člana židovske teroristične gange v Kairu, Egipt.

Šef britske letalske sile pogrešan

London, 18. nov. — Letalski minister je naznanil, da se je maršal Trafford Leigh-Mallory, šef britske letalske sile, izgubil na poti iz Anglije v južnovzhodno Azijo. Iz Londona je odletel 14. novembra in od takrat ni nobenega glasu o njem. Leigh-Mallory je bil poveljnik letalskih zborov, ki so ščitili izkrcavanje zavezniških čet v zapadni Evropi.

Zavezniki vrgli 50,000 ton bomb na Nemčijo

London, 18. nov. — Angleški in ameriški letalci so v prvih dveh tednih tega meseca vrgli čez 50,000 ton zažigalnih in razstrelilnih bomb na nemška mesta in industrijska središča, poroča poveljstvo zavezniške letalske sile. V napadih na Nemčijo so zavezniki izgubili samo 54 bojnih letal in bombnikov.

NOV KONFLIKT MED ŠVEDSKO IN NEMČIJO

Baltiško morje in Botniški zaliv v vojni coni

ZAŠČITA ŠVEDSKIH PARNIKOV

Stockholm, Švedska, 18. nov. — Nemška deklaracija, da del Baltiškega morja in Botniški zaliv sta v vojni coni in da bodo vsi parniki, ki se pojavijo v tej coni, napadeni brez svarila, je izzvala nov konflikt med Švedsko in Nemčijo. Švedska je zdaj bližje vojni nego je bila kdaj prej v petih letih svoje nevtralnosti.

Švedska vlada je naslovila oster protest Nemčiji. V tem naglaša da bo morala Nemčija prevzeti vso odgovornost za morebitne incidente. Vladni krogi skušajo zavarovati nevtralnost Švedske.

Mnenje prevladuje, da Nemčija sama noče konflikta s Švedsko, ki ima močno bojno mornarico. List Dagens Nyheter je objavil uvodnik, v katerem pravi, da je nemška deklaracija obupen poskus v kritičnem momentu vojne, toda švedska mornarica se je kljub temu odločila za zaščito parnikov zunaj teritorijalnih vod.

V vojni coni je Aaland, finski otok, ki leži bližje Švedske nego Finske. Vodovje zapadno od Gotlanda, švedskega otoka, ne spada v vojno cono. To je dokaz, da Nemčija noče motiti plovbe švedskih parnikov med tem otokom in švedsko celino.

Poučeni krogi sodijo, da je namen nemške deklaracije izstradanje Finske, ker se je odcepila od Nemčije in sklenila premirje s sovjetsko Rusijo. Švedski parniki so doslej vozili živila in druge potrebščine v finske luke.

Svenska Dagbladet priporoča rusko-finski konvojski sistem, zaeno pa apelira na švedsko vlado, naj stori vse, kar more, za izpolnitev Finski danih obljub kljub nemški blokadi Baltiškega morja in Botniškega zaliva.

Stavka telefonskih operatorjev

Deset ohijskih mest prizadetih

Columbus, O., 18. nov.—Stavka telefonskih operatorjev, ki je izbruhnila v Daytonu, se je razširila na devet drugih mest. Bojazen je, da bo zajela vsa ohijska mesta. Prizadeta so mesta Springfield, Xenia, Tiffin, Findlay, Winchester, Sandusky, Wellsville, Winchester in East Liverpool.

Operatorji so člani Ohio Federation of Telephone Workers. Stavka je bila oklicana v znak protesta proti Ohio Bell Telephone Co., ker je uposlila nekaj operatorjev kljub opoziciji s strani unije.

Kompanija je apelirala na vojni delavski odbor za posredovanje, da se stavka konča. Ta se je odzval in odredil zaslišanje v Clevelandu.

Diesov odsek bo kmalu razpuščen

Washington, D. C., 18. nov. — Diesov odsek, kateremu je bila poverjena preiskava neameriških aktivnosti in je zlorabljal svojo oblast z blatenjem liberalcev in progresivcev, bo pokopan, ko se zaključi sedanje zasedanje kongresa. Dies, načelnik odseka, ni bil kandidat, trije vodilni člani pa so bili poraženi pri volitvah. Ti so Starnes, Costello in Busbey.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co., $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cook County $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.
Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštnino.
Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (November 30, 1944), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

V Kanadi se svita

V kanadski provinci Saskatchewan, kjer je prišla pri zadnjih volitvah na krmilo Cooperative Commnowealth federacija, se obetajo dalekosežne gospodarske reforme. V tej provinci je ta stranka delavcev in farmarjev s programom demokratičnega socializma izvolila 47 izmed 52 poslancev. Vlado je prevzela zadnji mesec.

Ob nastopu je nova vlada naznanila svoj program dalekosežnih reform, ki jih bo skušala izvajati. Te reforme obsegajo pred vsem zgraditev novega gospodarstva s socializiranjem javnih naprav in monopolov in razvojem novih industrij na principih demokratičnega socializma in zadružništva.

Ta program je objavil novi premier (governer) Tom Douglas, ki je dejal, da bo vlada plačala za vsa socializirana podjetja na podlagi aktualne vrednosti.

"Mi ne mislimo nikogar oropati; vsako podjetje, ki ga prevzame vlada, občina ali zadružna organizacija, bomo plačali na bazi faktično investiranega denarja. In medtem, ko ne mislimo nikogar oropati, na drugi strani tudi ne mislimo plačati zvodenelega kapitala ali pa fikcijske špekulativne cene.

"Mi smatramo, da bi morala biti vsaka javna naprava in sploh vsaka gospodarska aktivnost, ki dominira občino (community), tudi občinska last. Toda država naj prevzame le ona privatna podjetja, ki so se razvila v velike monopole.

"Nova saskatchewanska vlada CCF bo skozi javno in zadružno lastništvo razvila one gospodarske pokrajine in vire, katerih ni razvil kapitalizem.

"Podjetja, ki so postala javne naprave, po naših mislih lahko preidejo v javno lastništvo na tri načine:

"1) Javno napravo lahko prevzame vlada in jo obratuje kot provinčno podjetje. V to kategorijo spada električna sila, razvoj rudniškega bogastva in drugih naravnih zakladov, kakor tudi transportna sredstva provinčnega značaja.

"2) Javno napravo lahko prevzame tudi občina. V tem primeru bo šla provinčna vlada na roko občini pri prevzetju takih naprav kot je distribucija mleka, lokalnih elektrarn, pouličnih železnic in busov.

"3) Naprava lako postane tudi zadružna last. V to kategorijo spadajo razne tovarne za procesiranje, tržne organizacije (pools) za poljedelske pridelke in živino, dalje rafinerije, tovarne za orodje in stroje, živežne trgovine, klavnice in druge produkcijske in konzumne funkcije, ki so občinskega ali provinčnega, toda ne dominionskega značaja."

To je program nove farmarsko-delavske vlade v tej kanadski provinci. Koliko daleč ga bo mogla izvesti, je precej odvisno tudi od zunanjih sil. Bankirji in drugi kapitalisti ji bodo sigurno skušali preprečiti izvajanje teh reform, ker kapitalizmu strežejo po življenju.

Saskatchewan je v pretežni meri agrarna provinca. Industrija je majhna in slabo razvita. Ima pa bogate naravne zaklade, posebno rudnine, katere bo skušala razviti nova vlada v korist splošnega ljudstva. Na severu ima tudi velike pragozdove.

Značilno je to, da je sedež radikalizma v Kanadi, ne v industrijskih mestih, marveč med farmarji na širokih prerijah zapadnih provinc. V teh provincah se farmarji nič ne boje socializma, marveč vidijo v njem upanje in novo človeško družbo. Cooperative Commonwealth federacija tudi odprto naglaša, da ne misli na nobeno podržavljenje zemlje, marveč farmarje še gospodarsko utrditi s širjenjem zadružništva in javnega lastništva industrij.

In prvi čin nove vlade je bil, da je sprejela zakon, da ne more noben zadolžen farmar izgubiti svoje zemlje, ako ne more odplačevati svojega dolga radi suše ali slabe letine. Ustanovila je tudi nov državni department s kabinetnim ministrom, ki ima nalogo, da goji in širi zadružništvo.

Nova vlada je že tudi sprejela zakon, ki daje delavstvu pravico do organizacije (slično kot Wagnerjev delavski zakon v Ameriki) in tudi določa, da mora delodajalec pristati na unijsko delavnico in odtegovati od plače unijske prispevke, ako tako zahteva delavstvo. To je prvi zakon te vrste v Kanadi.

Te stranke—Cooperative Commonwealth Federation—se oklepa tudi kanadsko delavstvo. Zadnja konvencija Kanadskega delavskega kongresa je ponovno indorsirala CCF in delavstvu priporočala, naj se je oklene in podpira. Opozicijo proti tej resoluciji so vodili "komunisti" in njih sopotniki, ki pa so bili poraženi z dvetretjinsko večino.

Komunisti namreč tudi v Kanadi vodijo čudno politiko, ki je reakcionarna na vsei črti. Ker se prihodnje leto vrše volitve za nov parlament, je zdaj njih glavna propaganda, naj bo prihodnja vlada koalicijska. Namen te propagande je, da čim bolj zmešajo volilce in jih odvrnejo od Commonwealth federacije, ki je postala največji strah tudi obeh starih kapitalističnih strank—konservativne in liberalne.

Ta strah se bo še bolj povečal po prihodnjih volitvah, kajti izgledi so dobri, da CCF postane prva, vsaj pa druga najmočnejša stranka. Sigurno je, da bo svojo moč v parlamentu zelo povečala. Konservativna ocena je, da bo dobila 70 do 80 mandatov—zdaj jih ima osem—in bo predstavljala glavno opozicijo.

Yes, na političnem obzorju Kanade se svita. Ta svit bo v prihodnjih par letih gotovo vplival tudi na politični razvoj, na ustanovitev nove stranke v Ameriki.

Glasovi iz naselbin

VESTI IZ SHARONA

Sharon, Pa. — Kadar človek postane star, se težko pripravi za delo s krampom ali lopato, še težje se pa pripravi k pisanju, ako nima potrebnih zmožnosti. Sedaj nas je mnogo v taki dobi starosti, vsi pa radi čitamo razne vesti, naj bodo vesele ali žalostne. Poleg tega pa smo sedaj zaposleni vsi stari in mladi, še celo šolarji, vsi skupaj pa pomagamo pri vojnih naporih naše nove domovine. Upajmo, da naš trud po tej vojni ne bo zaman, temveč da se bodo delavci vseh dežel združili.

Na društvenem polju dokaj dobro napredujemo. Društvo št. 31 SNPJ ima 97 članov v oddelku odraslih in 49 v mladinskem oddelku, kar je največje število pri tem društvu od njegove ustanovitve leta 1905. Bratje in sestre, požurimo se, da bomo do konca sedanje kampanje dosegli število 100 članov v oddelku odraslih! To je želja nas vseh, zato moramo hiteti s pridobivanjem novih članov sedaj, preden se kampanja zaključi.

Pred nekaj meseci je družini Waller izgubila sina-vojaka. Bil je poročnik pri letalstvu in življenje je izgubil v neki nezgodi. Dne 27. septembra pa se je smrt oglasila pri družini Malovič in ji iztrgala mladega očeta Jožeta, ki je bil star šele 38 let. Dne 23 sept. sta z ženo priredila malima sinovoma partijo, dne 25 sept. je bil odpeljan v bolnišnico in dva dni pozneje je umrl. Malovič zapušča ženo, dva nedorasla sinova in starše. Vsi so člani SNPJ in tako je bil tudi pokojni Jože, ki ga vsi pogrešamo, zlasti pa njegovi lovski tovariši. Prizadeti družini izrekamo naše globoko sožalje, njemu pa želimo zaslužen počitek. Ostal nam bo v trajnem spominu.

Joe Paulenich.

PRISPEVKI ZA RELIF

Barton, O.—Na zadnji seji podružnice št. 33 SANSa je bilo sklenjeno, da gremo od hiše do hiše nabirat prispevke za jugoslovanski relif. Uspeh je bil tale: Po $10 so prispevali John Vitez, Joe Skoff in Rozi Skoff; po $5 Frank Zdešar, Frank Podobnik, Frances Kravanja, Ivan Rebol, Joe Snoy, Boydsville Hall, Martin Koss st. in Mike Gregorčič; Louis Bergant $3; po $2 Andy Habe, družina Potnik, Anton Godez, Peter Kroflich in Joe Fabjan; Frances Straus $1.50.

Po $1 so prispevali sledeči: Mike Smerdel, Anton Matus, Frank Mihelčič, John Železnik, Martin Lapornik, Pavel Ilovar, Terezija Zupančič, družina Bradley, John Logaj, Frank Grm, Joe Primovich, John Sodnikar, Cila Gračanič, August Kroflich, Joe Kocjančič, Bon Husvar, Frank Perko, Joe Berus, John Longer, Matt Straus, Mary Straus, Ana Smrekar, Cherles Martin, Anton Modrik, Frank Matko, John Straus, Tom Teufel, John Roth, Frank Vočko, Caroline Stefanič, John Kandara, Eddie Matusek, Antonija Kocjančič, John Blatnik, Martin Koss ml., Joseph Simončič st., Joe Glivar ml., Joe Kotar, John Grill, Anton Kolar, Ann Gričar, Louis Luzar, Frances Gričar, Frances Smrekar, Mohor Potokar, Joe Glivar st., Joe Shircell, Charles Dematte, Blaž Česnik (Frank Gregorčič 25c), Charles Griffiths.

Skupna vsota $35.75. Nabiralci: Joe Skoff za naselbino Barton, Mike Smerdel v Blainu, Pete Kroflich in Caroline Stefanič v Bridgeportu. V imenu našega bednega ljudstva v starem kraju se iskreno zahvaljujem vsem prispevateljem in nabiralcem.

Kakor je Joe Snoy že poročal, se obleka in druge potrebščine sprejemajo v dvorani Boydsville. Rojaki v tamkajšnji bližini naj prinesejo v omenjeno dvorano, oni v bližini Bartona pa k meni, ali mi pa sporočite, da pridem iskat.

John Vitez, tajnik-blag.

POROČILO ZASTOPNIKA

Herminie, Pa.—V Barbertonu sem obiskal Leota Bregarja, čigaprav živi na Avelli, Pa. Mojega obiska je bil zelo vesel in je brž ponovil Prosveto, četudi mu naročnina poteče šele spomladi. Poleg tega pa je dal $25 v dobre namene: $5 za Proletarca, $5 v pomoč bednim v starem kraju in $15 Sansu, da pripomore h končni osvoboditvi Primorske, da se priključi svobodni, demokratični in federativni Jugoslaviji. On ima dva sinova pri vojakih in eden se je že večkrat v bojih odlikoval. V naši družbi sta bila Knaus in Slanovec, ki je prej živel na Maynardu, sedaj pa ima svoj dom blizu Barbertona. Leo nam je postregel s fino kapljico. Želim, da bi mnogo rojakov posnemalo Leotovo velikodušnost s pomaganjem bednim v starem kraju.

Mimogrede sem obiskal Luko Možeta in ženo, ki sta ponovila Proletarca. Frank (?) je bratranec Možeta v Masontownu, Pa. Njegova žena Tončka je aktivna unionistka in večkrat zastopa delavske interese. Upravitelj SND Tone Gradišer je ponovil Proletarca, tako tudi žena tajnika društva št. 48 SNPJ L. Ocepka, nato pa še Matt Močnik. Obe družini imata sinove pri vojakih. Proletarca je naročil Ignac Pavlovič, Anton Jakiš pa ga je ponovil. Prosveto so ponovili John Garbor, Frank Likovič in Joe Šuštaršič, rojakinji Platner in Knaus sta kupili Kernov besednjak, Matt Janež Adamičevo knjigo My Native Land, Adamičev buletin pa Jože Gaboršek, Škvarce in Bolha.

Dne 14. oktobra sem se udeležil seje postojanke SANSa v barbertonskem domu. Novi predsednik Arko je precej aktiven. Izvolili so odbor dvanajstih za nabiranje obleke in prispevkov v pomoč bednim v stari domovini. Tamkajšnji SND je čedno poslopje, ki je brez dolga, poleg tega pa ima precej v blagajni za deževne dni. V domu imajo moderno kegljišče z osmimi alejami. Tamkajšnji napredni rojaki ne poslušajo fajmoštra Jagra, ki jim poje, naj nosijo denar v njegov hram, temveč se zavedajo pomena svojega skupnega hrama SND, ki ga podpirajo. Vsem barbertonskim rojakom, ki so mi bili naklonjeni, se iskreno zahvaljujem!

V Warrenu sem prenočil pri Ježevih. Naslednje jutro je gospodinja odšla na delo, midva z Jožetom pa sva malo pokramljala. Ponovil je Prosveto, četudi je tajnik društva 321 SNPJ in bi to lahko sam izvršil, ampak je rajši meni ustregel, zakar se mu zahvaljujem. Tone Žuga je ponovil Proletarca in prispeval $2.50 za SANS in $2.50 za JPO-SS. On me je tudi spremil k svoji sestri Gradišar, ki je prispevala $2 v iste namene, tako tudi rojakinja Peršin, ki je obenem ponovila Proletarca. Žugovi imajo tri sinove pri vojakih, Peršinovi pa dva.

V Nilesu se je rojakinja Jerina naročila na Proletarca in rojakinja Černe je ponovila Prosveto. Prenočil sem pri družini Louis Flere, ki so bivši Herminčani, zato jih je moj poset dokaj razveselil. Postregli so mi z bogato večerjo, nato pa smo kramljali dolgo v noč. Fleretovi, ki imajo sina in zeta pri vojakih, so se naročili na Proletarca, žena Ignaca Flereta pa je naročila Prosveto svoji materi v Penni in zase Adamičev buletin. Ona še vedno žaluje za padlim sinom; njen drugi sin se uči za častnika na michiganskem vseučilišču.

V Girardu so ponovili Proletarca Agnes Lesnak, Louis Terbanec in Frank Režek, ki je bil bolan; v bolnišnici so mu povedali, da je preveč utrujen in da potrebuje oddiha. Obiskal sem tudi mizarja Staudoharja, ki je zaposlen pri delu za spomenik vojakom. Prosveto so naročili oziroma ponovili Frank Klemik, Marko Mateković, Matt Žaubc in Andy Jančar, ki je prodal svojo hišo in kupil drugo v Nilesu. Klemkov sin je že tri leta pri vojakih in dela v vojaškem skladišču. Brat L. Musterja, ki je tudi ponovil Prosveto, je bil že dvakrat ranjen na bojišču. Naš dnevnik sta ponovila tudi Matt Zadnikar in rojakinja Krvina. Prenočil sem pri Bogatajevih, zakar se jim iskreno zahvaljujem.

Iz Girarda sem jo mahnil v Sharon in Bessemer, o čemer bom pisal prihodnjič. Do 15. nov. sem bil zaposlen z nabiranjem obleke v okraju Westmoreland, kajti naša relifna akcija mora iti naprej, da pomagamo našim bednim rojakom v stari domovini.

Anton Zornik, zastopnik.

ŠE O CLEVELANDSKI KATASTROFI

Cleveland, O.—Te vrstice pišem v nedeljo, 6. novembra, torej ravno 16 dni po strašni katastrofi, ki je zadela mesto Cleveland.

Marsikdo bi rad zvedel, kako je v Clevelandu po katastrofi, zato bom nesrečo malo opisal v sledečih vrsticah. Mnogo oseb še vedno pogrešajo, katere so najbrže zgorele. V okrajni mrtvašnici je ob času, ko to pišem, ležalo še vedno 75 ožganih trupel, katerih ne morejo identificirati. Sedaj je bilo naznanjeno, da bodo trupla skupno pokopana. V mrtvašnici imajo tudi razne osebne predmete, kot so prstani in drugi okraski, ki niso zgoreli.

Ljudje, ki so se morali izseliti začasno iz nevarne cone, so zopet nazaj v svojih domovih. Toda govori se, da nimajo posebno velikega veselja živeti v tistem kraju. Mnogi pravijo, da se bodo izselili od tam. Tisti kraji, ki so bili najbolj prizadeti, so še vedno zastraženi. Tudi poulična po St. Clair ave. ne vozi tako redno kot bi morala. Toda delavci so ves čas na delu, da čim prej popravijo in urede razdejani prostor. Vendar pa bo vzelo še precej časa, preden bo vse popravljeno.

Naj še omenim, da je mnogo usmiljenih samaritanov, ki so pripravljeni pomagati pogorelcem. Med njimi pa so tudi taki, ki gledajo direktno ali pa indirektno za svoje koristi. Zlasti zavarovalninske družbe. Tudi odvetniki si zelo prizadevajo in ponujajo nesrečnim žrtvam, da jim bi pomagali brezplačno. Mnogi pobirajo tudi prispevke za pogorelce, toda vsakdo bi moral imeti posebno dovoljenje od župana, kajti pri takih stvareh je previdnost potrebna. V obeh lokalnih listih smo tudi čitali nekakšno svarilo od strani Antona Grdine. On svari rojake, naj se nikar ne izselijo iz tistega kraja, češ, da bodo vsem zopet postavili domove. Seveda, razumljivo je, zakaj Grdina poziva rojake, naj se ne izselijo. On ima namreč v tisti okolici pogrebni zavod, trgovino s pohištvom itd. Ako bi se naši ljudje preselili v Euclid ali kam drugam, potem bi trpelo Grdinovo podjetje. Dvomim, da Grdina ali kdo drugi resnično tako puhti od ljubezni za rojake, kakor piše.

V mojem zadnjem poročilu bi se moralo glasiti, da je l. 1908 zgorela šola na E. 152. cesti in ne na 52.

V Clevelandu smo imeli do sedaj zelo lepo in toplo vreme. Podružnici št. 35 JPO-SS in prav tako št. 48 SANSa dobro napredujeta. V času volilne kampanje smo imeli tudi tu dosti dirindaja. Ta volilna kampanja je prekašala v zavijanju menda vse druge prejšnje kampanje. Posebno republikanci so se v tem odlikovali in grdo napadali predsednika Zedinjenih držav.

Od vseh kandidatov pa je bil najbolj zmeren naš župan Frank Lausche. Zelo je bil potrpežljiv s svojimi zagrizenimi in lažnjivimi nasprotniki. Na kritike je odgovarjal lepo in dostojno.

Tudi predsednik Roosevelt je bil zelo zmeren in potrpežljiv s svojimi nasprotniki.

Na Zahvalni dan, 23. novembra, bo Zarja priredila svoj letni jesenski koncert. Če se ne motim, bo to že 29. koncert tega zbora. Zarjani so nam že velikokrat lepo zapeli, zato jih bomo šli poslušat tudi sedaj. Ob tej priliki bodo vprizorili tudi spevoigro "Baron čevljar".

Anton Jankovich.

FINANČNI PREGLED RELIFNEGA ODBORA ŠT. 25 SANSa

Chicago, Ill.—To poročilo se pričenja s 23. oktobrom, ko je prišel prvi denar za jugoslovanski vojni relif temu odboru v roke. Nabiralne pole so še v rokah posamezników in ko jih vrnejo, bom priobčil imena, če ne bodo to že sami storili. Pri zadnjem poročilu se je vrinila pomota; moralo bi se glasiti: Anton in Mary Andres sta darovala $10 in ne Andrejc. Izpuščeni sta bili tudi imeni: Math in Elizabeth Kure in Mae in Steve Cerkoney. Obe družini sta darovali po $5.

Dohodki:

Društvo Nada št. 102 SNPJ $25, Marion Grum $100. Kolekta na shodu 2. novembra in dobiček zabave $581. Donald Lotrich nabral (imena je sam objavil) $247. Fred Vider nabral med gl. odborniki in uslužbenci v gl. uradu SNPJ $235. (Imena je objavil Mirko Kuhel.) Frank in Ana Zvokel $10 (izročil Fr. Bizjak). Fred Vider nabral $135. Mary Thaler nabrala $59. John Sprohar in žena $10 (izročil Fr. Bizjak). Fred Vider nabral $60. Blagajnik nabral in prinešeno v relifni prostor $106. Postojanka SANSa iz South Chicaga plačala $11.04 za prevoz 600 funtov blaga v New York. Math in Elizabeth Kure $5, Mae in Steve Cerkoney $5. Skupni dohodki $1,589.04.

Izdatki:

Izročeno Mirku Kuhlu, tajniku Sansa	$1,100.00
Dopisnice in druge potrebščine	10.89
Skupni izdatki	$1,110.89
Blagajna	478.15

Iskrena hvala vsem, ki so že darovali. Želimo in potrebujemo pa še mnogo posnemalcev.

Na polo Mary Thaler so prispevali: Mr. C. Lovisek $25, L. J. Presel $10. Po $5: Joe in Ana Svigel, Anna Krizanic, Angela Gasperic in Max Tarodak. Po $1: Lillian Wisse, Mildred Sax, mrs. M. Slates in Margaret Mahr. Skupaj $59.

Nabral Louis Zorko in prinešeno v relifni prostor: po $25: dr. Rudolph Zaletel in John in Frances Mihelich. Po $10: Frapk Zajec in Charles Renar. Po $5: Valentin Merso, Louis Marchol in žena in Helen Arko. Rudolph Kendura $3. Po $3: Anton Hodko, Lillian Feitl, Mary Janc, Frances Novak, mrs. P. Podgornik in Leo Stolfa iz Toleda, Ohio (izročil C. Pogorelec.) Betty Andres $1. Skupaj $106.

Ljudje zelo pridno prinašajo obleko v relifni prostor na 3936 W. 26th st. Naše pridne žene in dekleta delajo, kar je v njih moči. Kdor ima malo časa, naj pride pomagat. Zelo me veseli, da se tudi drugi narodi zanimajo za naše ljudi v starem kraju. Ko bi jih videli, kako prinašajo obleko skupaj! Kaj pa ti, Slovenec in Slovenka, ali sta storila svojo bratsko dolžnost? Če je še nista, imata še malo časa—enajsta ura prihaja! Narod strada, umira. Nujno potrebuje pomoči. V Chicagu imamo med Slovenci štiri postojanke in sicer: 1901 W. Cermak rd., na južni strani pa na naslovu 9710 ave. L in na 516 115th St. Prispevajte eni ali drugi postojanki. Vsak dar bo hvaležno sprejet. Darujte velikodušno!

Louis Zorko, blag. št. 25 SANSa in Centralnega odbora.

Plavalka Rhonda Fleming, ena najdražestnejših Neptunovih hčera, je videti nekam presenečena, ko je stopila iz velike morske školjke.

VABILO NA ZARJIN KONCERT IN DRUGO

Cleveland, O.—Čudna so naša pota! Nekateri bi mi radi zabranili pisati, drugi pa hočejo, da kaj napišem.

Na priredbi društva št. 53 SNPJ je stopil k meni mlad Zarjan in mi ukazal, da moram napisati vabilo za priredbo pevskega zbora Zarje, ki se bo vršila na Zahvalni dan, 23. novembra. Pričetek je ob petih popoldne, tako da se bodo lahko udeležili tudi oni, ki bi bili slučajno zaposleni čez dan. To se bo pripetilo tudi dopisniku, ali koncert in spevoigro Zarje bom vseeno posetil, četudi malo bolj pozno.

Na priredbi društva št. 53 SNPJ sta nastopili v duetu dobro poznani Zarjini pevki Josephine Turk in Sophie Turkman-Elersic. V zadnjih dveh pesmih se jima je pridružil tudi Frank Kokel. Navzočim so zelo ugajali in so jih zahtevali ponovno na oder, toda predsednik je občinstvu povedal, da jih bodo lahko slišali na priredbi Zarje. Zarjani bodo vprizorili tudi spevoigro "Baron čevljar".

Upam, da bo naše občinstvo v velikem številu posetilo Zarjane. Ker Zarjini pevci sodelujejo z našim društvom, smo kupili deset vstopnic, kar nas stane $7.50.

Na programu priredbe društva št. 53 SNPJ je aranžiral Vinko Coff živo sliko, ki je odgovarjala 40-letnici SNPJ. Florence Unetič pa je odprla program z ameriško himno. Nastopili sta tudi sestri Widic, namesto pevskega krožka SNPJ. Pevski krožek SNPJ ni zato nastopil, ker se je zgodila katastrofa v bližini Narodnega doma, kakor je že čitateljem znano. Navzoč je bil tudi Vladimir Malečkar, pevovodja in pianist. Florence Unetič je ponovno nastopila v solospevu. Za njo pa je nastopil, kot govornik drugi gl. podpredsednik Camilus Zarnik. Ker se je Mirko Kuhel slučajno mudil v Clevelandu, je tudi on spregovoril nekaj besed o 40-letnici in o relifni akciji za staro domovino. Navzoči so zelo odobravali njegov govor.

Podpredsednik društva št. 53 SNPJ John Šorc mi je omenil, da je bilo pri oglaševanju naše priredbe izpuščeno ime Eleonore Pauli, ki igra na klavir pri godbi Mladinskega pevskega zbora. No, kljub temu, da je nismo oglašali, je dobro, izvršila svojo nalogo z ostalimi. Omenjeni orkester je spremljal tudi v kvartetu sestri Kapelj in Slokar, v duetu pa sestri Arch. Mla-

(Dalje na 3. strani.)

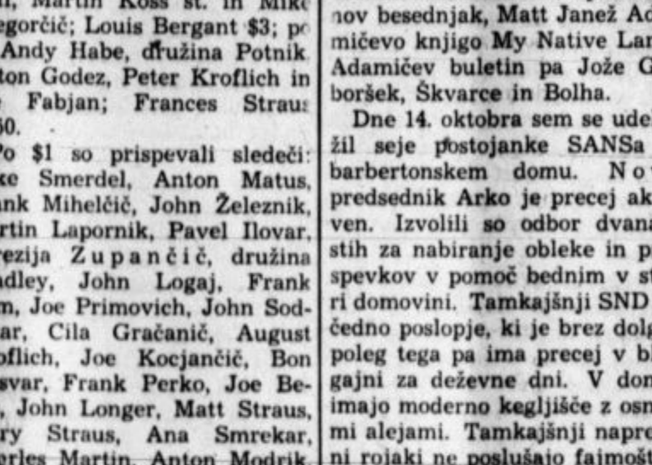

Organizacija za ruski vojni relif je v New Yorku priredila razstavo dokumentarnih fotografij, ki so bile zaplenjene nacijem. Na tej razstavi so priredili tudi časten sprejem junakom te vojne. O svojih vojnih doživljajih se razgovarjajo od leve na desno: Poročnik Michael Clark od francoske armade, stotnik A. J. Dunne od angleške armade, stotnik ruske rdeče armade Oresi P. Shevtsov in stotnik ameriške armade Floyd Carithers.

Epopeja jugoslovanskega junaštva

(Nadaljevanje.)

Naposled je karavana dospela na varno ozemlje — meseca junija. Od januarja do junija je ta čudovita četa potovala in kljub vsem neverjetnim težavah in strahotam so njih izgube štele samo sedem sto. Meni se to zdi zelo malo.

Mlado dekle nam je povedalo o storitvi z nizkim, mirnim glasom. Major nam jo je prevedel z popolnoma nejunaški način. Mi pa smo sedeli očarani, premagani od tega veličastnega eposa. Ves svet bi moral poznati to poglavje. Morda bi tedaj opustil cinanje zaradi "lend-lease" in zahtevi "bonusov." Kakšen bonus bi bil Nikola, eden partizanov, ki je nosil ranjenca na vsej tej nepredno neskončni poti in leži zdaj prav v tej bolnici — žrtev tuberkuloze? Pozneje smo obiskali nekoliko oddelkov v bolnici in videli Nikolo, še vedno govornega in dobre voje, dasi ne more objameš njegovo roko z vsema prstoma. Ne morete si misliti, kako je človeku, ki pozna njegovo povest, biti ob njegovi postelji, ko zašepeče "Zdravo, drug!"

*

Po južini smo se potikali okrog in snemali fotografije, potem pa so nas povabili, da se zberemo v bolniški jedilnici, češ da imajo presenečenje za nas. Presenečenje je bil pevski zbor. Pred dvemi dnevi so bili pevci v bolnici in zdaj so se vrnili — petdeset milj daleč — da bi zapeli nam. Po oni povesti o brezprimernem junaštvu, po obisku v bolniških oddelkih, po južini in zdaj sedeči med vsemi temi nasmehnjenimi poslušajočimi bolniki nas je glasba silovito prevzela. Pozneje je še baš sredi ene bolj čustvenih pesmi prikrevsal majhen, sedemleten otrok po dveh berljah in eni nogi in se skobacal na klop poleg McKaya. In to je bilo že več kot smo mogli ustajiti. McKay je pogledal mene, ovil eno svojih velikih rok okrog otroka in se začel tiho in brez sramovanja jokati. Dogodek je skoraj užalil moje gledališki smisel. Kaj takega se ne more zgoditi — pa se je zgodilo.... Igralci so precej dovzetni za vtiske, toda rad bi poznal onega, ki more poslušati nekatere teh pesmi, ne da bi se moral boriti s solzami. Sam — priznam, sem izgubil to bitko.

Vzeli smo komisarja, poročnika Kraigherjevo in sedemnajstletnega kurirja Ivana s seboj in zvečer smo jih peljali v gledališče. Lahko pravim, da so gospodična Cornell in vsa njena družba imenitno igrali in kljub tujemu jeziku so ti trije partizani razumeli igro in ugajala jim je. Pozneje so prišli za kulise, ker so postali središče zanimanja, ker je že McKay povedal družbi, kako so preživeli ta dan in kako so bili "na fronti." Katarina se je čudovito obnašala in jim je servirala kave in kolačkov in jim potem podarila veliko škatljo čokoladnega praška, dovolj za vso bolnišnico.

Mi smo bili ves dan z njimi v drugem svetu, sedaj so bili oni v drugem svetu z nami.

ŠTIRI DNI POZNEJE . . .

Ko so Barettsi (igralska družba) odpotovali odtod, se mi je zmrečilo dobiti potnico in se jim za par dni pridružiti. Moj namen ni bil toliko, da bi ostal v njihovi družbi, ampak rad bi vedel, če je po sreči moja ladja —Sitnica— v luki in če je, da bi predstavil moje ameriške prijatelje mojim jugoslovanskim prijateljem in obratno. Bog in vojna razmere so bile z menoj in ladja je bila tam. Toda pristaniške oblasti niso bile z menoj in bilo je nemogoče pripeljati igralce na krov, kot je bilo zamišljeno. Vse ladijsko osebje je bilo vzdušeno v pričakovanju, da pride družba na ladjo in kuhar Nikola je nameraval skuhati zanje prav posebno kosilo. Razume se, da je bilo razočaranje na obeh straneh veliko.

Vendar pa smo tisti večer vzeli Borisa Berovića, politkomisarja Josipa Jurića, glavnega mašinista in Tineta (Martina Kočana), drugega častnika, na predlog. Se eden izmed njih ne govori ne ene angleške besede, kar je po eni strani dobro, ker je — brez Marije ali kakšnega drugega prevajalca — vsa naloga ostala na meni in na moji nemščini. Razložil sem jim vsebino igre in tako so vedeli zgodovino Elizabete Barrettove in Roberta Browninga. Tinetov brat je bil nekoč gledališki kritik v Ljubljani in ve mnogo o gledališču. Njegovo presojanje posameznih igralskih vrednot, ne da bi razumel jezika, je bilo presenetljivo točno in bistro. Posegel je naravnost do srca in reči in brez napake označil najboljšo kakor tudi najslabšo igro. Skoro samo ob sebi se razume, da jih je predstava zelo zanimala. Pozneje jih je vsa družba pozdravila za kulisami in Katarina je zopet servirala kavo in pecivo. Velik vtis je naredil nanje Brian Ahern, zlasti ker so ga prav pred tem videli v filmu, ki je bil kazan v mestu.

Pozneje so jim McKay, Chester Stratto in Elaine priredili sestanek v svojem hotelu in servirali pivo in sirove sendviče. To je naredilo name enak vtis kakor na moje Jugoslovane, kajti pivo in vroči sirovi sendviči so zame enaka redkost kakor zanje.

Vse bolj in bolj spoznavam te ljudi, te partizane, te Jugoslovane. Živel sem z njimi, jedel, spal, razpravljal o politiki, razgovarjal se z njimi o ljubezni in o brezpomembnostih. Potoval sem z njimi na vojaški ladji, jih opazoval in študiral in po najboljših močeh skušal biti nepristranski: in čim več jih vidim in čim bolje jih razumem, tem bolj jih občudujem. To je veliko ljudstvo z mogočno razvito 'srčno kulturo.' Saj tako bi menda rekli vi . . .

Potem omenja pisec, da bi bila njegova srčna želja ostati po vojni v Jugoslaviji in pomagati, kolikor bi mogel. Za enkrat pa želi nad vse, da bi partizanski zbor prišel v Ameriko, in misli, da bi to v največji meri utrdilo dobre stike med Jugoslavijo in Ameriko v prid obeh dežel.

Izpolnitev te želje ni lahka. Izvrševalni odbor SANSa je razpravljal o stvari in priznava, da bi bilo podjetje vredno vsega truda, zaveda se pa tudi vseh težav, katere bi bilo treba premagati. Rešiti bi bilo treba celo vrsto vprašanj, ampak če se dajo rešiti, je prepričan, da bodo ti pevci pozdravljeni v Ameriki kakor rodni bratje.

SANS.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

dinski pevski zbor SDD pa sta vodili miss Artelj in Sever.

Edwin Poljsak pa je spremljal na klavir Zarjin trio. S programom smo končali ob devetih zvečer, nakar je sledil ples. Nekateri so tudi malo kritizirali, toda to ni nič novega. Udeležba je bila zelo velika, torej gmoten in moralen uspeh. Barbič-Zalokarjev orkester pa je zaključil ples ob polnoči.

Člani društva št. 53, ne pozabite udeležiti se glavne letne seje, ki se bo vršila v nedeljo, 10. decembra.

Urad za kontroliranje cen je dovolil restavracijam, da smejo podražiti kosilo na Zahvalni dan za 15 centov. Nekdo je hotel vedeti, če bodo za to vrgli "ekstra" kost purana na krožnik. Tega dopisnik ne ve.

Montgomery Ward Co. v Chicagu je že veliko zgubila, ker se preklja z delavstvom in prav tako je izgubila tožbo na najvišjem zveznem sodišču, ko je tožila, naj se vojni delavski odbor ne vtikava v poslovanje te družbe. Sodnik je dejal: "Vojni delavski odbor se naj le vtika v vaše podjetje, bo vas naučil, kako voditi trgovino."

James Debevec, po domače Jaka, kateri je velik prijatelj pogrebnika Antona Grdine, se rad vtika v bolnike in mrliče. Tako se je vtaknil tudi v moje mrtvilo. V zadnji politični kampanji se je nekaj zaletaval in njegova "Ameriška Domovina" je pisala, da je pripomogla, da je bil Frank Lausche izvoljen za governerja države Ohia. Na površje je prinesel in pogrel staro "rihto", namreč kaj je pokazal Jack Lavriha uredniku Plain Dealerja in kaj sem jaz poročal v Prosveti. Poročal sem, da je urednik Plain Dealerja vrgel Debevčev uredniški članek v koš, katerega je prestavil v angleščino poročevalec Jack Lavriha. Well, Jaka, jaz bi storil isto, kajti tvoji članki niso pomagali do izvolitve še nikomur! Tudi vernikom, ki čitajo tvoje "verske članke", ne pomagajo nič. Dvomim, da bi bili izvoljeni, da bodo šli kam drugam kot tja, kamor jih popelje Tone Grdina—šest čevljev pod zemljo!

Vedi, Jaka, da je Lauschetu pomagala do izvolitve sama republikanska stranka, prav tako je pomagala Rooseveltu, kajti kandidata Dewey. in Bricker sta spadala v koš, prav tako kakor ti! Drugič ne draži mrličev, da te ne bodo strašili.

Vedi, da te imam tako rad, da se vozim vsak dan mimo tvojega urada in pogledam, kakšne neumnosti pišeš. Oni dan sem celo potrošil osem centov, da sem prečital, kaj pišeš o meni. Torej te podpiram. Ali nisem fin dečko?

Dne 15. aprila sem imel sestanek z Lauschetom in on ni niti trohice omenil o tvojih priporočilih. Obiskal sem ga v mestni hiši in sva si podala roke. Imenitno, ali ne, Jakec? Jaka, ti vodiš nekaj Slovencev za nos, toda mnogi se ti ne puste. Veš, kaj pravi sveto pismo? Da se je Judež obesil. Ti bi moral storiti isto. Kdor se hoče obesiti, naj se—saj smo v svobodni državi. Amen!

Frank Barbič.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

Organizirani godbeniki v Los Angelesu so proslavili 50-letnico svoje krajevne unije z muzikalčnim "maratonom", v katerem so sodelovale najbolj slovite godbe in neprenehoma igrale 13 ur. Na sliki so: Charles L. Bagley, podpredsednik Ameriške unije godbenikov (ADF), John T. Croen in Spike Wallace, podpredsednik in predsednik krajevne unije.

Nemški izgledi pred zimo

Napisal **Pat Frank**

Misel, da bo vojna bržčas trajala še skozi vso zimo, mora imeti le malo utehe in zadovoljstva za Nemce—bodisi civilne ljudi, bodisi vojake—izvzemši edino le one, katerih življenja so itak že izgubljena radi zločinov, katere imajo na vesti. Samo oni, ki niso vredni, da ostanejo živi v društvu poštenih ljudi, bodo gledali na možnost te zadnje zime v vojni z občutki, ki ne bodo le gol strah in groza pred tem, kar se bliža.

Izid vojne je siguren, tako nedvomen, da bi se vojna končala kar naenkrat, ako se pripeti Nemcem nesreča na eni njihovih front. Kljub temu obupnemu strategičnemu položaju pa utegne Nemčija vzdržati še skozi vso zimo, ako bodo imeli Hitlerjevi generali le malo sreče in ako bo zima dosti huda, da bo onemogočila vse vojaške operacije velikega obsega. Skoro vsi vojaški strokovnjaki, ki poznajo položaj so tega mnenja. Nekateri izmed njih zagovarjajo celo prepričanje, da je to verjetno.

Obenem pa so vsi tudi tega mnenja, da bo ta zadnja zima vojne prizadejala Nemčiji strahovite udarce in da bo Nemčija po tej kampanji čisto drugačna kot je sedaj. Mesto moderne države z ogromnimi industrijskimi napravami bo postala opustošena pokrajina, polna razvalin in uničenja. Histerična groza bo vladala v tej pošastni pokrajini smrti. Skozi vso to zimo bodo zavezniki uporabljali svoje zračne armade in bodo prvič izkoristili vse možnosti svoje velikanske zračne premoči, prvič prav do zadnjega. Zdaj jim bo dano, da izkoristijo svoje zračno orožje v onem smislu in po onih smernicah, katere sta začrtala Billy Mitchell in general Arnold—namreč kot orožje popolnega in definitivnega uničenja.

Nikdo ne bo presenečen, ako bodo uspeli zavezniki to zimo, da vržejo na nemške cilje petkrat tako velik tovor bomb kot zadnja leta. To številko sem si sam izmislil, toda ta račun se opira na dejstva, katera vam morem povedati:

1. Lani so bile zračne operacije napram Nemčiji še precej omejene, med drugim tudi radi razpoložljivega prostora za letališča. Napadi so se vršili iz baz v Angliji, južnih predelov Italije in iz nekaterih baz v Severni Afriki. To zimo pa bodo imeli zavezniki na razpolago vsa letališča v Franciji in Belgiji in poleg tega še letališča v Rumuniji, na Poljskem, v baltiških državah in morda tudi že v severni Italiji.

2. Tarča se je ogromno zmanjšala tudi v primeri z zadnjim poletjem. Zavezniško letalstvo bo imelo vse svoje cilje v Nemčiji sami izvzemši nekaj industrijskih krajev Poljske in Čehoslovaške in morda na Madžarskem.

Zdaj tudi ni več treba napadati Ploestija niti drugih petrolejskih polj, ki so že padla zaveznikom v roke.

Velike nemške instalacije za izstreljevanje letečih bomb in njihovih pošastnih eksplozivnih raket ob obalah Rokavskega preliva so v zavezniških rokah, tako da jih ni treba več obdelovati kot lani; velike nemške podmorniške baze v Franciji, katere so zavezniki neprestano napadali preteklo zimo, so danes tudi že v zavezniških rokah ali pa postale neškodljive. Ozemlje teh starih tarč je zdaj v zavezniškem območju.

3. Od zdaj naprej ne bo več takih krajev v Nemčiji, na katere ne bi mogli udarjati—da ne govorimo o težkih bombnikih—srednje težki in celo tudi lahki aparati kot letala-strmoglavci. Nemške meje so se zožile, zavezniška premoč v zraku pa se je še povečala. Še zadnjo zimo je bilo mnogo krajev v Nemčiji in njenih satelitskih ozemljih, katera so celo težka letala kot liberatorji in slična letala dosegla le z velikimi težavami, danes pa je vse v lahkem doletu raketnih granat, katere izstreljujejo s toliko preciznostjo angleški Typhoon-aparati.

4. Luftwaffe je bila razbita zadnjo zimo in se od takrat do danes ni opomogla. Malo verjetno je, da bo mogla zopet vstati in preboleti zadobljene udarce. Nemci grade zdaj letala z raketnim pogonom, ki razvijajo veliko brzino—toda tehnična znanost zavezniških dežel in njih produkcijske sile bodo brez vsakega dvoma kos vsemu, kar bodo poslali v boj nemški znanstveniki.

5. Nemška aviacija bo zelo prizadeta tudi to zimo. Vsaka nemška tovarna, ki dela letala ali sestavne dele, bo seveda v prvi vrsti tarča našega letalstva. Toda zdaj bo zavezniškim letalcem dosegljiv še en nov cilj, na katerega do zdaj niso mogli paziti — letališča, na katerih vežbajo Nemci svoje letalce. Piloti Focke Wulfov in Messerschmidtov so se morali dolgo vežbati, predno so mogli zasesti svoja mesta pri krmilu borbenih letal. Taki učenci pilotskih šol sede na počasnih letalih, ki niso oborožena — in na nemškem obzorju ne bo nikjer kotička v zraku, ki bi bil varen zanje . . .

Po vsem, kar si morem misliti, čaka Nemčijo to zimo strahota uničevanje in pustošenja v takem neverjetnem obsegu, da si tega nikdo niti predočiti ne more — saj tudi nikdo še ni nikdar videl nekaj sličnega. Ako hočejo Nemci, da se njihova mesta zrušijo pod zavezniških ognjem, da od njihovih obmejnih mest ne ostane niti kamna na kamenu, jim bodo zavezniški artileristi menda prav radi izpolnili to željo. In ako hočejo, da se njihovi industrijski okraji spremene v kupe sajastega kamnja — nekaj Cassinu podobnega — sem prepričan, da so naše zračne sile v stanju tudi to storiti.

Prva in poglavitna naloga zavezniškega letalstva, anglo-ameriškega zrakoplovstva in rdeče zračne sile — namreč zlom hrbtenice nemške Luftwaffe — je že najmanj napol izvedena in videti je skoro sigurno, da bo kmalu izpolnjena. Druga naloga pa je popolno uničenje vseh sredstev za vojno — izvršitev te druge naloge omogočuje šele popolni poraz nemške zračne sile, torej izpolnitev prve naloge. Toda ko bo to storjeno, bo tudi konec nemške vojne industrije le še vprašanje časa.

Ako se nahaja v nemškem glavnem stanu še nekaj takih generalov, ki imajo nekaj vojaške poštenosti v sebi, morajo vedeti z vso jasnostjo, da nadaljevanje vojne skozi zimo pomeni za njih deželo le popolno uničenje in nič drugega. Vedeti morajo, da bo ta zadnja zima pobudila Nemčijo in pognala njeno prebivalstvo na stopnjo— tudi v gospodarskem pogledu — ljudi, živečih v kameni dobi. ONA.

Kako govore zdaj grški kvizlingi

Napisal *Constantine Poulos*

(Constantine Poulos je bil prvi zavezniški korespondent, ki je prišel na Ela osvobojene Grčije in je imel priliko razgovarjati se z bivšim grškim kvizlingom v njegovem zaporu. Izjave grškega kvizlinga so izredno značilne in zanimive — morda ne le za grške razmere.)

Ivan Rallis, debeli in zaliti grški Laval, živi zdaj prijetno in udobno v istem zaporu, v katerega je bil prej vrgel na tisoče grških rodoljubov in jih pozneje poslal v smrt. Mirno zagovarja svoje sodelovanje z Nemci.

Rallis ima popolno svobodo gibanja v svojem zaporu. Ima svojo lastno celico, udobno posteljo in izvrstno hrano. Prepričal sem se na svoje lastne oči, da mu dostavljajo celo bel kruh, ki je na Grškem velika in dragocena redkost. Tudi oblečen je dobro, akoravno je obleka že postala nekoliko ozka za njegovo zalito postavo — a še mu ni dovolj. Zahteval je od nas treh korespondentov, naj interveniramo v njegov prid, da bodo bolje ravnali z njim . . . in pri tem je popravil svoj monokel. . .

Rallis se zagovarja s tem, da je postopal tako, kot se mu je videlo najbolje za grški narod. Poskušal je ovreči obtožbo, da je bil poslušno orodje v rokah nacistov ter poudarjal vedno iznova, da je reševal deželo pred komunizmom. Edini razlog, katerega je navedel za organizacijo svojih tako zvanih bataljonov varnosti, je ta, da je hotel zatreti podtalno gibanje grškega odpora. Dostavil je, da mu je žal, da jih ni bilo poklanih še več.

"Vedno sem bil proti komunistom in bom proti njim do konca svojih dni," je naglašal Rallis. "Nisem mogel drugače kot prositi Nemce, da mi dostavijo orožje."

Nikakor ni hotel priznati, da je sodeloval z Nemci tudi v drugih pogledih. Trdil je, da je bila borba proti komunizmu edini cilj in edina skupnost z Nemci. On prav kot njegovi tovariši v celici, od katerih se nobenemu ne pozna, da je na Grškem razsajala lakota in najstrašnejše pomanjkanje, so vsi prepričani, da bo zunanji svet sodil na tem temelju o njihovih pokoljih grških patriotov, da jim bo dal odpuščanje, češ, da so bili vsi ti nesrečneži "komunisti," ter da bodo nagrajeni radi tega, a vsi njihovi grehi glede sodelovanja z Nemci pozabljeni.

Rallis in njegova skupina so del onih 130 civilnih oseb in približno 400 častnikov, katere je vlada že do zdaj zaprla pod obtožbo, da so podpirali okupatorje. Do zdaj izdane policijske tiralice na podlagi te obtožbe presegajo že 1300 oseb.

Vse lokalno časopisje pa je kljub temu zelo razburjeno in ostro napada vlado radi njene popustljivosti napram tej vrsti ljudi. Vsi časopisi naglašajo, da so dosedanji ukrepi vlade nezadostni in da na dajejo nobene garancije, da bodo vsi, ki so krivi, tudi zares pritirani pred sodišče. V mnogih slučajih so ti koraki očividno nalašč tako nezadostni, trdi časopisje.

Kako prijeti in kaznovati vse izdajalce, je ena najtežjih nalog nove reorganizirane grške vlade. Težava in problem je v tem, kako določiti in z vso potrebno jasnostjo opredeliti izdajstvo in kolaboracijo. Podle propalice, izdajalci najčistejšega, oziroma najgršega kova kot Rallis, ki so na najožji način sodelovali z Nemci, ki so iz tega sodelovanja vlekli koristi na račun nesrečnega grškega naroda, bodo prej ali slej prišli v seznam pravih izdajalcev, in potem pred sodišče, kjer jih bo zadela zaslužena kazen.

Toda mnogo je takih, ki so sprejeli gesla nemške protikomunistične propagande in šli v tem tako daleč, da so se borili proti grškemu narodnemu odporu. Ti so vsi prepričani, da niso izdajalci, niti kolaboratorji. Res je, da so oblekli nemške uniforme in da so ubijali grške rodoljube, na tisoče in tisoče Grkov, toda prepričani so kljub temu, da so to delali v korist neki sveti stvari, za katero jim bosta Velika Britanija in Amerika v bistvu le hvaležni . . .

Glasom lokalnega grškega časopisja je položaj novo ustanovljene grške vlade posebno težak in zamotan radi tega, ker je mnogo starih politikov, ki pripadajo tej kategoriji ljudi. Nekateri izmed njih se celo nahajajo v vladi, ali pa na na vplivnih administrativnih mestih.

Strah, ki je prevladoval prej, da bo EAM — grška narodnoosvobodilna fronta — prevzela takoj po odhodu nacistov vso oblast v svoje roke in izkoristila ta trenotek v svrho maščevanja ter da bo obsodila na smrt in poklala vse one, katere smatra krive kot narodne izdajalce in kolaboratorje, je bil prazen. EAM je imela v Atenah na primer obilo časa po odhodu nacistov in pred prihodom angleških čet, da to namero izvede. Toda zgodilo se ni nič sličnega.

Jasno pa je, da bo EAM ostro pazila na vlado in na njeno postopanje v tej zadevi. Zahtevala bo, da se vrše sodne obravnave popolnoma javno. Zahtevala bo tudi, da bodo obsodbe stroge in da bodo zadele vse one, ki so krivi. Prvaki gibanja EAM so prepričani, da bodo pravične obravnave dokazale, da so njihove obtožbe utemeljene, in če je res tako, potem bodo vse kazni in tudi smrt teh izdajalcev popolnoma v redu.

Kako dolgo bo grški narod prenehal s svojo izredno sedanjo potrpežljivostjo to čakanje, kako dolgo bo še trajalo, predno bo začel sam soditi in izvrševati obsodbe, to je v veliki meri odvisno od tega, kako bo vlada ravnala napram izdajalcem in kolaboratorjem.—ONA.

Govorice o preureditvi jugoslovanske vlade

London (ONA). — Dne 28. okt. se je tu razširila vest, ki prihaja iz zavezniških virov, da sta se v sredo srečala maršal Tito in dr. Ivan Šubašić ter da sta se sporazumela glede preureditve jugoslovanske vlade v izgnanstvu. Tukajšnji jugoslovanski krogi teh vesti niso niti potrdili niti zanikali.

Ako je verjeti tem govoricam, sta se sporazumela v tem smislu, da se bo dr. Šubašić vrnil nazaj v London in tam preustrojil svojo vlado s tem, da bo vključil vanjo nekaj članov Titove skupine. Dr. Šubašić naj bi obdržal predsedniško mesto.

Čim bo nova vlada sestavljena, se bo vrnila v Belgrad in prevzela vse državne posle.

Uradno poročilo o tem sestanku je govorilo le o tem, da sta se razgovarjala tudi o vprašanju sestave nove vlade, da so ti razgovori potekali v najlepši slogi ter da sta si bila tudi edina v tem, da je nujno. Zaključek tega komunikeja je bil, da se je nadeti popolnega sporazuma.

Ker namigava ta izjava, da se bodo vršila še nadaljnja pogajanja, je prevladovalo mnenje, da bo predmet teh pogajanj vprašanje, katere osebnosti pridejo v poštev kot člani nove vlade.

Na vzhodni fronti opazujejo Rusi, kako uničuje požar njihovo vas, katero so zažgali nacisti pred umikom. Sliko je snel nemški fotograf, toda je padla v roke Rusom.

GORNJE MESTO

POVEST IZ ZAGREBŠKEGA ŽIVLJENJA

SPISAL

BOGOMIR MAGAJNA

(Nadaljevanje)

In če bi bilo to samo malo mogoče, bi rekli ljudje: "Saj ta svet ni resničen. Podala nam je sanje in privide namesto resničnega življenja." Spomnil se je še tega: "Če bi podal sliko Marije, bom stopil sam nad svojo dušo. Svet, ki me vlada, bo prišel v mojo oblast. Nobenega doživetja ne bo potem, ki bi ne bilo premagljivo od besede. Meril bom potem vsa obzorja svoje duše. V meni se bosta borila dva človeka, doživljajoči in opazujoči človek — dve duši bosta v enem telesu — opazujoča bo zmagovala doživljajočo in nobene podobe ne bo več, o kateri bi ne mogel reči: Glej, taka je ta podoba. Izginil bo opoj doživetja, v katerem drugi ljudje samo rajajo ali samo jokajo. Izgovoriti bom moral: 'Ujel sem te, življenje, zato, življenje, zbogom!' Toda ali nisem tisti, ki je šel mimo smrti in se potem ni bal?"

Iz te zamišljenosti ga je prebudil poznani stražnik, ki se je ustavil pred njim. "Oprostite, da vas motim. Rekli ste, da boste odpotovali. Morda ste se me hoteli izogniti na ta način. Ni prijetno razgovarjati se s stražnikom, toda jaz sem vas vendarle velikokrat čakal na Ilici. Vi ste mi prerokovali, ste prerokovali, da bo Jurkica . . ."

"Kaj govorite? Je Jurkica umrla?" je zaklical Simon.

"Ni umrla. Iskal sem vas na prijavnem uradu. Ni vas v imeniku. Ne vedo, kje stanujete. Zato sem poklical zdravnika, toda on ni mogel pomagati. Jurkica je bolna in leži že mesec dni. Ne more hoditi. Toda ona prosi vsak dan: 'Simon mi bo pomagal. Pokliči njega, le on mi bo pomagal.' Vem, da ji ne boste mogli pomagati, a prosim vas, pojdite k njej, prosim vas, ne zamerite!" Kakor bi se bal, da bo Simon odklonil, je prijel stražnik njegovo roko: "Prosim vas, pojdite z menoj!"

"Počakajte me! Pridem takoj," je odvrnil Simon, ki se ga je polastila posebna misel. "Pojdem najprej po Malči. Počakajte me na tem križišču! Zdi se mi, da je Jurkica . . . Bom videl."

Hitel je nenavadno vesel proti trgovini. Skozi veliko šipo je videl, kako je stala Malči med drugimi prodajalkami. Prav v njega je gledala in vendar ga ni videla, dasi jo je vabil z roko, naj pride na cesto. Vstopil je in šel naravnost k njej: "Napravi se in pojdi z menoj!"

"Ali bi ne mogel počakati do dvanajstih," mu je odgovorila začudeno. "Ne," je odvrnil in se zasmejal veselo, radi česar so se zasmejale tudi vse prodajalke, ki so ga radovedno gledale. Potem je sam stopil k trgovcu in ga zaprosil, naj izpusti Malči pred uro. Trgovec je dovolil. Malči se je napravila. Ko sta bila na cesti, je povedal, da je Jurkica zbolela. Ona ga je začudeno pogledala in ga vprašala, zakaj je tako vesel. Mislila je, da se je Simona zopet polastila tista ura duševne muke, ki prikliče človeku smeh na obraz namesto solze v oči.

Toda Simon je rekel: "Slutnje so vsekakor nekaj resničnostnega. Zdi se mi, da Jurkica telesno ni bolna in da ji manjka samo nekaj sončnih ur, da bo z drugimi otroki drevila preko zelenih dolinic Tuškanca. Da, to so čudne stvari. Primi knjigo in poglej le eno besedo in boš dostikrat kar vedela, ali je knjiga dobra ali ni. So zdravniki, ki jim preiskava telesa in duše samo potrdi spoznanje bolezni, ki so ga imeli še poprej, ko so začeli bolnika preiskovati. Svet se le pomika proti tistim daljnim dnem, ko bodo ljudje kar vedeli, kako je prav, in bo njihova govorica samo lesket oči ali nasmeh na ustnicah."

Sam se je začudil tej svoji misli in je hotel reči še nekaj, a tedaj sta že dohitela stražnika. Simon ga je predstavil Malči. Malči je zardela, zardel je pa tudi stražnik sam in ni vedel, kaj bi rekel. Pred njim je stala gospa, veliko lepša, kakor si jo je predstavljal poprej. V svoji skromni duši si je poprej naredil čisto majhno podobo, misleč, da bi le taki majhni živi podobi ugajalo njega ljubiti. Toda tudi Malči je zelo presenetil stražnikov obraz. Nič ni bilo tistega grobega, ki ga utisne služba mnogim ljudem njegove vrste v izraz. Skoraj nekaj sanjavo lepega mu je ležalo v izrazu in Malči je vprašala zavzeto: "Ali bi vi mogli udariti človeka?" — "Vse življenje nisem še udaril človeka," je odvrnil. — "On bi lahko le ljubil človeka," je pristavil Simon in pomenljivo pogledal Malči.

"Pojdimo na voz," je tedaj zaprosil stražnik, ki mu je skrb do hčerke le prevladala druga čustva. Stopili so na tramvaj. Malči se je naenkrat razvedrila in se začela živahno pogovarjati s stražnikom. Toda Simon se je zopet zamislil. Prelepa podoba dekleta, ki je spalo v sobici onkraj tkanih rož, mu je živela živa in silna v duši. Da, sedaj bi hotel biti kje v kaki samoti le sam in sanjati, samo sanjati. Toda življenje, ki je drevilo mimo njega po cesti, mu je motilo lepo sliko. Sirene po tvornicah so naznanile poldne. Skozi šipe je gledal Simon trume ljudi, starce in mladce, starke in mladenke in otroke. Čim dalje v predmestje so se peljali, tem večje trume in gruče je gledal. Usipale so se iz velikih poslopij in nekam hitele.

Kdo naj izmeri vse duše, vse misli, vsa srca teh ljudi? Kdo naj izkoplje globine njihovih oči, kdo naj dohiti te misli, kdo naj prešteje utripe teh src? Ogromen nov svet, Simonu le malo poznan, se je valil mimo njega. Ali niso prišli vsi ti ljudje od morja, od gora, od dolin, jezer in rek v to mesto? Ali ni tudi on sam eden izmed njih? To so njegovi bratje in sestre, on pa jih ni poznal. Umeknil se je in se hotel postaviti na tisti visoki oder, ki so ga ogradili nekateri čisto tuji ljudje; zelo skrbno so ga ogradili, da bi kdo ne pogledal preko zidu in ne spoznal teh posebnih ljudi, ki tišče na tistem odru.

Simon se je vprašal: "Kam se voziš sedaj?"

Simon si je radosten odgovoril: "Skozi predmestja, da povedem bolnega otroka na zelene trate, in stražnik sam bo spoznal, ka je njegov otrok. O, zapustil vas bom, ljudje za zidom na visokem odru!"

"Na kaj misliš?" je vprašala Malči.

"Malči, kako lepo bo skoraj nam vsem."

Malči ga je gledala z dobrimi očmi. Simon je zopet verjel v življenje.

Izstopili so na zadnjem postajališču, prekrižali potem nekaj ulic in vstopili v sivo tronadstropnico. Ob gornjem hodniku so se vrstila mala stanovanja. Simon je odprl vrata in vstopil prvi. Za njim je šla Malči. Stražnik, ki se ga je polastila velika zadrega, je obstal.

V sobi je bil tolik nered, da je Malči presenečena obstala že ob vhodu. Na žebljih po stenah je visela obleka in perilo. Tu in tam so po tleh ležale smeti. Le slika Jurkičine matere je bila skrbno obrisana prahu, ki je sicer ležal povsod na razpokanem pohištvu.

Stražnik je videl, kako je premerila Malči v hipu vso sobo. Silno je zardel in pričel nekaj jecljati v opravičilo. Toda besede so mu zamrle na ustnicah, kajti zgodilo se je nekaj nenavadnega.

(Dalje prihodnjič.)

"I HAVE RETURNED—"

HERE IS GEN. MacARTHUR in the midst of his dramatic and historic broadcast to the Philippine people announcing his return, as he had pledged he would, and urging them to strike wherever possible against the Jap enemy. At his left, drinking from canteen, is Sergio Osmena, President of the Philippines.

Grešnik Lenart

Življenjepis otroka

Ivan Cankar

(Nadaljevanje.)

Nameril se je domov, ko je bilo solnce že za poljem, pod rdečo zarjo. Kar je spotoma srečal ljudi, so se mu zdeli tuji za tisoč klafter in za tisoč let. Sam je hodil med bukvami in bori. In vendar so ga molče izpraševali vsi, še svetla okna so ga izpraševala: "Kaj si storil? Tvoja senca se te ogiblje!" Tako je razkazoval očitno svoj greh, ponižan je bil in najmanjši med vsemi.

Šel je v hišo, stopil v vežo, strahoma, kakor k spovednici. Gospodinja ga je pozdravila s hudim pogledom.

"Kod si se klatil, potuhnjenec?"

Premerila ga je mrzlo in sovražno od glave do nog, prerezala ga kakor z nožem.

"Bog vedi, če nisi kradel!"

Nato se je okrenila ter šla dolga, suha in črna počasi v kuhinjo.

Lenart se ni ganil od groze.

"Vsi že vedo!" ga je presunilo. "Nikogar več ni, da bi ne vedel! Kje je zapisano? Sredi čela je zapisano!"

Vrnil se je po strmih stopnjicah na dvorišče, ki je bilo že temno. Na tem dvorišču je stal posušen oreh, ki je iztegal na vse strani prav do črnih streh svoje gole trhle veje. Kraj oreha je bila nasuta grmada gnoja in smeti, pač za dve klaftri navisoko. Vrhu gnoja je bil ukopan velik prazen sod; čemu da je bil tam, čegav da je bil in iz katerih časov, ni vedel nihče na dvorišču. V sodu se je zbirala zeleno preprežena, smrdeča voda, iz katere so buljile ogromne krastače, grbaste, zelenooke, belotrebušne.

Lenart je splezal na vrh gnojne grmade, nagnil se je čez rob soda; s svojimi očmi, svetlimi od greha, je videl prav do dna, ugledal je krastače, ki so se iz težke vode počasi plazile s svojimi debelimi trebuhi.

"Da bi kar mednje, grešnice, šel; kam pa bi drugam?" ga je prešinilo.

Segel je v suknjo, zgrabil denarja polno pest. In skozi dušo mu je planil smeh, ki ni bil iz nebes.

"Nate, grešnice, ubožice, nate, pijte in jejte na čast gospodu Ferencigu!"

Zalučil je v mlako polno pest, koj je posegel po drugo.

"Nate, pobožne device, samice, nate, jejte in pijte, molite za večno izveličanje naše gospodinje!"

Pobral je še ostanke, zalučil jih v sod.

"Nate, duše zavržene, za zmirom proklete, nate, pijte in jejte, spomnite se zraven na svojega brata, grešnika Lenarta!"

Ko je tako opravil, se je vrnil na stopnice; bil pa je truden, da bi zaspal na kamnu.

Svetilka je bila že privita, izba mračna, vsi so klečali. Gospodinja je ustavila molitev, ko se je prikazal Lenart.

"Na krščanska tla nikar, na poleno poklekni, na pesek, ti Judež! Po krvavih kolenih se plazi na same svete Višarje, pa še ne bo zadosti za tvoje grehe, razbojnik!"

Lenart je pokleknil k zidu, nagnil je glavo globoko in je poskusil, da bi zares molil, da bi zares dosegel Boga s svojimi prošnjami, z bridkostjo in grenkobo svojega srca.

Ali Bog je bil daleč.

XIV.

Tisto noč je sanjal Lenart čudne sanje.

Zaukazano mu je bilo, da naj se napravi očistit svojo oskrunjeno dušo na visoko goro, k Materi božji. Napotil se je, ali pot je bila sila strma, on pa je bil ves hrom in betežen. Tak mu je bil dan ukaz, da ne sme počivati; če bi se le spotoma naslonil ob dren, bi zapravil odrešenje. In da še celo ne sme jesti, ne piti.

Lenart je povesil glavo in je ubogal.

Pot je držala navkreber, spolzka in ilovnata je bila, kakor tista, po kateri je nekoč hodil po drva v gozd. Skozi robidovje je videl dolino. Ta dolina je bila vsa zelena in se je smejala v solncu. Harmonika je pela; kakor po cerkvenem kadilu je dišalo vse do samih gora, je seglo kvišku sladko veselje.

"Kaj tam doli ni greha?" je Lenart vprašal Boga.

"Hodi brez počitka!" je ukazal Bog.

Lačen je bil, da mu je kladivo tolklo v glavi. Ozrl se je, kam da bi ugriznil. Kraj poti se mu je priklonila prijazna robida, pokazala mu je brez sramu svoje zrele črne jagode.

"Na, trgaj in jej!"

Lenart je iztegnil željno roko, pa jo je umaknil.

Žejen je bil, da so se mu ustna palila. Izpod skale ga je pozdravil studenec.

"Nagni se in pij!"

Lenart je pokleknil, pa je vstal.

Šel je dalje, lačen in žejen, kakor je bil.

Razprostrl se je pod smrekami zelen mah, topel in mehak, postelja pripravljena. Lenart je bil truden.

"Postlana ti je posteljica, posteljica, počivaj!"

Ali komaj je z dlanjo pobožal mehki mah, je šel dalje po svoji poti, kakor mu je bila zapovedana.

Pogledal je kvišku, če se morda že ne prikaže cerkev svete Matere božje. Bila je še dalje in višje od samega solnca. Prevzela ga je bridkost, da bi zajokal, grenko potožil, če bi vedel komu.

"Molil bi!" je rekel v tej svoji bridkosti.

In koj se mu je ovil krog rok velik črn molek, ki je bil tako težak, da ga je vsega upognil k tlom.

Lenart je klecnil s koleni, toliko da se ni zgrudil.

"Kaj nikogar ni, da bi mi malo pomagal nositi ta molek, ta od grehov težki molek naše gospodinje?" je zaprosil.

Bela roka, tanjša in prozornejša od megle, je lahkotno vzdignila bakreni križ. Ali komaj da se je to zgodilo, je ugledal Lenart kraj pota človeka, ki je umiral. Roke in noge je imel hudo ranjene, kolena so kazala gole kosti. Lenartu se je zazdelo, da je videl tega romarja že mnogokdaj, posebno pa njegove oči, ki so gledale tako žalostno in njemu tako naravnost in zvesto v oči, kakor gleda brat brata in sin očeta, oče sina.

Nagnil se je k njemu, iztegnil je obe roki.

"Pojdi z menoj do vrha, popotnik!"

"Kako bi s teboj, ko sam komaj moreš?" se je nasmehnil romar izpod sivih brk. "Če ti je dano, da prideš do vrha, tisočkrat pozdravljen! Ali tudi meni siromaku bo še sredi pota milostna Mati božja!"

Tako je rekel in je umrl. Tista bela roka, tanjša od megle, mu je zatisnila oči. Lenart ga je pobožno pokrižal po čelu, ustnih in prsih ter je šel dalje po strmem klancu.

Dolga je bila pot, skozi goščave se je vila, čez skale je strmela, malokomu je bila znana; Lenart pa je šel naravnost, ker je šlo njegovo ubogo srce z njim.

Zares je bil žejen.

Drugim je Mojzes odklenil studence, pravičnejšim; nam jih ni!"

Zares je bil lačen.

"Za druge je rodila žlahtna jablan in še ta sirotna robida; ne za nas!"

Truden je bil.

"Drugim so zrahljane pernice; nikogar ni, da bi nam nastiljal pusto slamo!"

Tako je njegovo srce doseglo udanost, je doseglo cilj.

Nenadoma je stala pred njim bela cerkev Matere božje. Tako sijajna je bila, da se mu je bleščalo pred očmi bolj nego pred samim solncem. Odkril se je pobožno, stopil do velikih železnih vrat. Ta železna vrata pa so bila zaklenjena. Tišina je bila tolika vsenaokoli, da je slišal sam svojo žalost. Še listje trepetlike, ki je stala samotna, je molčalo.

(Se nadaljuje.)

Razni mali oglasi

FIREMEN—KURJAČI
za stoker kotel, nočno ali dnevno delo, dobra plača.
YELLOW CAB CO.,
57 E. 21st Street.

OPERATORICE
Izkušene z eno iglo na šport obleko, bluze in slak hlače. Zaslužek nad 90c na uro, stalno delo, počitnice in bonus.
KATZENBERG & RIVKIN
317 West Adams st.

NA PRODAJ zidana hiša, prodajalna in 4 sobe zadej. Gorka voda gorkota. V dobrem okraju. PORtsmouth 7737—5732 Archer Ave.

NA PRODAJ 2-5 in 1-4 zidana hiša. Gorka voda gorkota. 14 let staro poslopje. Cena $13,000. 4721. So. Kedvale Ave.

Razni mali oglasi

POTREBUJEMO
SLAMNIKARICE
IZKUŠENE DELAVKE
za šivanje SLAMNATIH KIT
DOLGA SEZONA
Dosti kit "braid" slame in velik dela.
Delavke polno zavarovane na naše stroške.
Oglasite se pri:
LEPMAN BROTHERS CO.
Marshfield ave. in Harrison st.

Ali ste naročeni na dnevni "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

DELO DOBE
HIŠNICE
"JANITRESSES"
Ženske za čiščenje uradov
Delovne ure od 5:30 popoldne do 12. ure zvečer.
Vojno nujna industrija.
VPRAŠAJTE pri:
ILLINOIS BELL TELEPHONE COMPANY
"EMPLOYMENT OFFICE"
ZA ŽENSKE
Street Floor
309 W. Washington Street

POMAGAJTE NAM IZDELOVATI JEKLENE SODE "STEEL DRUMS" ZA ARMADO IN MORNARICO

Stalno delo tudi po vojni, je redno delo tudi v mirnem času. Dobro delo za močne, zdrave ljudi v starosti 20 do 55 let. Izkušenost ni potrebna, plača od ure, ne od kosa. Čas in pol za nad 40 urno delo. 48 do 54 ur na teden in bonus. Unijska tovarna. Plačane počitnice. Zdravstveno zavarovanje. Severno-zapadna stran, 63rd poulična kara do Cicero Ave. Bus South do 67th St., potem 2 bloka zapadno. Vprašajte za Mr. Cerniaka.

NATIONAL STEEL CONTAINER CORP.
6700 So. Le Claire Avenue

"Not now. Not while the going is toughest. Not while that extra winning punch is needed most. Not on *my* life . . ."

* * *

The 6th War Loan is now on! Let's not let *any* of our fighting pals down. The Japs are far from being pushovers—there are 73 million of them, stubborn, cruel, fanatically determined to stop us. To save American lives, to save time, we must *overwhelm* them with supremacy of materiel. Our fighting men will need more and bigger planes, more ships, landing craft and supplies, *more of everything* than in the invasion of Europe. So let's buy that *extra* $100 Bond right now to help shorten the war. Let's save *other* lives by saving *our* money!

6th WAR LOAN

BUY AT LEAST AN EXTRA $100 WAR BOND!

SLOVENE NATIONAL BENEFIT SOCIETY
2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.